

KAUNO RAJONO SAVIVALDYBĖS SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJOS KOMISIJOS NUOTOLINIO POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2025-09-24 Nr. SAAP-3

Kaunas

Posėdis įvyko 2025-09-24. Posėdžio pradžia: 13.00 val., pabaiga 14:10 val.

Posėdžio sekretorė – Liana Daukantė, Kauno rajono savivaldybės administracijos vyriausioji specialistė (tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatore).

Posėdžio pirmininkas – Rūta Černiauskienė, Savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja.

Dalyvavo Komisijos nariai (10 iš 17 komisijos narių):

Kristina Banuškevičienė, SBI Kauno rajono socialinių paslaugų centro Šeimos gerovės skyriaus vedėja socialiniams reikalams; Živilė Kėrytė, VšĮ Šeimos santykių instituto projektų vadovė; Gabrielė Petraitė, Kauno rajono savivaldybės administracijos Sveikatos skyriaus vedėja; Daiva Matulevičiūtė, Paramos šeimai centro „Darnūs namai“ socialinė darbuotoja; Romualda Edita Naučiuvienė, VšĮ „Juventa“ direktorė; Reneta Valaitytė - Ramuckienė, Kauno rajono savivaldybės administracijos Kultūros, švietimo ir sporto skyriaus vyriausioji specialistė; Rasa Olisevičienė, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus patarėja Kauno rajone; Monika Puškovienė, Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kauno rajono policijos komisariato 1-ojo veiklos skyriaus viršininkė; Margarita Venslovienė, Kauno rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vedėja; Vilija Žukauskaitė – Specializuoto kompleksinės pagalbos centro konsultantė.

DARBOTVARKĖ:

1. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderio skyrimo sąlygos ir ypatumai (Kauno m. Dainavos PK viršininkė Vaida Gasiūnaitė);
2. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo planuojami pakeitimai ir Specializuoto kompleksinės pagalbos centro veiklos aspektai (Specializuoto kompleksinės pagalbos centro konsultantė Vilija Žukauskaitė);
3. Dėl apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje situacijos apžvalgos Kauno rajono savivaldybėje nuo 2025-01-01 iki 2025-08-31 (Specializuoto kompleksinės pagalbos centro konsultantė Vilija Žukauskaitė);
4. Dėl psichologinės pagalbos galimybių Kauno rajone (Sveikatos skyriaus vedėja Gabrielė Petraitė).

1. SVARSTYTA. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderio skyrimo sąlygos ir ypatumai.

V. Gasiūnaitė kalbėjo, kad nuo 2023 m. liepos 1 d. įsigaliojo Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo pakeitimai, įtvirtinę naują teisinę priemonę – apsaugos orderį. Jo tikslas – užkirsti kelią smurtui dar iki realios žalos padarymo ir užtikrinti aukos saugumą.

Iki šiol pareigūnai, neradę nusikalstamos veikos požymių, neturėdavo galimybės izoliuoti smurtautojo. Dabar pakanka atlikti rizikos vertinimą, paremtą 17 kriterijų. Jei nustatoma bent keli rizikos požymiai, orderis skiriamas 15 dienų ir įsigalioja iš karto. Vertinimas turi būti atliktas ne vėliau kaip per 12 valandų nuo pranešimo gavimo.

Orderis leidžia pareigūnams apriboti pavojų keliančio asmens veiksmus. Jei jis gyvena kartu su auka – privalo laikinai išsikelti, nesilankyti namuose, nesiartinti ir nebendrauti su nukentėjusiuoju

bei kartu gyvenančiais asmenimis. Jei negyvena kartu – draudžiama artintis, lankytis ir ieškoti kontakto. Šie įpareigojimai galioja nepriklausomai nuo nuosavybės teisių ar teismo sprendimų.

V. Gasiūnaitė teigė, kad svarbus pokytis ir tai, kad pradėti ikiteisminį tyrimą nebereikia aukos pareiškimo – sprendimą gali priimti patys pareigūnai, taip apsaugant aukas, kurios dažnai bijodavo kreiptis. Tuo tarpu orderis gali būti taikomas tik pilnamečiams – nepilnamečiams jis netaikomas, nors rizikos vertinimas atliekamas visais atvejais.

Šie pakeitimai suteikė pareigūnams daugiau įrankių, o aukoms – realią galimybę būti apsaugotoms nuo smurto artimoje aplinkoje.

R. Černiauskienė paklausė: kaip dažnai pasitaiko manipuliacijų iš aukos pusės dėl orderio taikymo smurtautojui?

V. Gasiūnaitė atsakė, kad manipuliacijų atvejų dažniausiai pasitaiko skyrybų metu, kai policija kviečiama ne dėl realaus smurto, o dėl ginčų dėl turto ar bendravimo su vaikais. Tokiose situacijose net ir be fizinio konflikto siekiama pasinaudoti orderiu kaip spaudimo priemone.

L. Daukantė paklausė: Ar yra numatyti ilgalaikio orderio terminai įsigaliojus nuo spalio 1 d.?

V. Gasiūnaitė atsakė, kad nuo spalio 1 d. ilgalaikio orderio nuostata dar nebus įsigaliojusi. Kol kas tai tik projektai ir gairės ateičiai. Konkretūs terminai ar įgyvendinimo data dar nenustatyti.

Ž. Kėrytė paklausė: Su kuo susijęs rizikos vertinimas – ar tai daugiau pagalbos priemonių užtikrinimas aukai, ar teisinio proceso pradžia?

V. Gasiūnaitė atsakė, kad rizikos vertinimas pirmiausia yra prevencinė priemonė, skirta nustatyti, ar aukai gresia realus pavojus patirti fizinį, psichologinį, seksualinį ar ekonominį smurtą. Jei nustatomi rizikos požymiai, pareigūnai gali skirti apsaugos orderį ir taip užtikrinti aukos saugumą. Tuo pačiu, jei yra nusikalstamos veikos požymių, vertinimas tampa pagrindu pradėti ikiteisminį tyrimą. Tai nėra civilinių ginčų sprendimo mechanizmas – tokie klausimai, kaip turto ar vaikų priežiūros nesutarimai, nagrinėjami civiline tvarka teisme.

NUTARTA. Komisijos nariams informaciją dėl ilgalaikio orderio nuostatų laikyti aktualia ir toliau sekti šių pakeitimų įgyvendinimo eigą.

2. SVARSTYTA. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo planuojami pakeitimai ir Specializuoto kompleksinės pagalbos centro veiklos aspektai.

Pranešėja V. Žukauskaitė teigė, kad šiuo metu Lietuvoje vyksta diskusijos dėl Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo pakeitimų. Įstatymo keitimo būtinybė kyla iš kelių esminių priežasčių. Visų pirma, dabartinė teisinė sistema neužtikrina pakankamos ir ilgalaikės smurto aukų apsaugos, nes galioja tik trumpalaikės priemonės. Todėl vienas iš svarbiausių siūlomų pakeitimų yra ilgalaikio apsaugos orderio įvedimas. Tokia priemonė, pasiteisinusi kitose Europos šalyse, pavyzdžiui, Latvijoje ar Ispanijoje, suteiktų aukoms saugumą ilgesnį laiką, nes nereikėtų nuolat kartoti prašymų dėl naujų priemonių taikymo. Ilgalaikis orderis galėtų tapti svarbia prevencine priemone, užkertančia kelią tolesniam smurtui.

V. Žukauskaitė teigė, kad kita svarbi kryptis yra tarptautinių įsipareigojimų įgyvendinimas. Lietuva privalo perkelti į nacionalinę teisę Europos Sąjungos direktyvas, susijusias su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje. Šių direktyvų perkėlimas reikštų, kad valstybė įsipareigotų skirti daugiau dėmesio moterims, patiriančioms smurtą dėl lyties. Tai nereiškia, kad kitos grupės – vyrai ar kiti asmenys, patiriantys smurtą šeimoje ar santykiuose – būtų diskriminuojami. Priešingai, apsauga liktų visiems, tačiau moterys, kaip labiausiai nuo smurto dėl lyties nukenčianti grupė, sulauktų papildomo valstybės dėmesio ir įsipareigojimų užtikrinti joms apsaugą.

Direktyvų perkėlimas apima ne tik paties įstatymo pakeitimus, bet ir kitų teisės aktų, įskaitant Baudžiamąjį kodeksą, korekcijas. Ypatingas dėmesys turės būti skiriamas pagalbos sistemai seksualinio smurto aukoms. Tai reiškia, kad Lietuvoje turės atsirasti prieinamos ir veiksmingos paslaugos, skirtos nukentėjusiems nuo seksualinio smurto, įskaitant specializuotą pagalbą ir apsaugą. Šiuo metu įstatymo projektas yra derinimo etape – ministerijos ir įvairios institucijos diskutuoja dėl ilgalaikio orderio taikymo terminų, atsakingų institucijų kompetencijų bei kitų praktinių

įgyvendinimo aspektų. Numatoma, kad nauja įstatymo redakcija galėtų būti priimta ir įsigalioji tik 2026 metais.

NUTARTA. Esant poreikiui, komisija teikia pasiūlymus ir rekomendacijas dėl planuojamų Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo pakeitimų.

3. SVARSTYTA. Dėl apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje situacijos apžvalgos Kauno rajono savivaldybėje nuo 2025-01-01 iki 2025-08-31.

V. Žukauskaitė teigė, kad nuo 2025 m. sausio 1 d. iki rugpjūčio 31 d. užregistruoti 622 smurto artimoje aplinkoje atvejai. Iš jų – 511 moterų ir 111 vyrų. Asmeniškai ar savarankiškai kreipėsi 22 asmenys. Pradėtų ikiteisminių tyrimų buvo 85. Skirta 409 orderiai, o 101 atveju orderiai nebuvo skirti. Atlikti 56 ekspertiniai vertinimai. Specializuotos kompleksinės pagalbos centras dalyvavo 3 atveju vadybos posėdžiuose. Iš visų atvejų 109 buvo pakartotiniai. Kalbant apie smurtautojų pasiskirstymą, nustatyta, kad smurtą naudojo 99 moterys ir 523 vyrai.

R. Černiauskienė paklausė: ar yra duomenų apie nukentėjusius vaikus?

V. Žukauskaitė atsakė, kad pagal įstatymą vaikas, augantis smurtinėje aplinkoje, net jei smurtas nėra nukreiptas tiesiogiai į jį, laikomas patyrusiu smurtą. Todėl kiekvienu atveju fiksuojama, ar šeimoje yra vaikų, ir jie laikomi nukentėjusiais arba liudininkais. Tokiems vaikams turi būti užtikrinta reikalinga pagalba – psichologinė, socialinė ar kitos formos apsauga. Iš 622 atvejų 271 vaikas dalyvavo smurtinėje aplinkoje.

V. Žukauskaitė akcentavo, kad Lietuvoje pradedamas kurti seksualinio smurto pagalbos centrų tinklas. Pirmiausia jie atsiras penkiuose miestuose – Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje. Šių centrų tikslas – užtikrinti, kad nukentėję žmonės vienoje vietoje gautų visą reikalingą pagalbą: medicininę, psichologinę, teisinę ir socialinę. Tokia „vieno langelio“ sistema leis greičiau ir saugiau suteikti pagalbą, kad žmogus neliktų vienas ir nereiktų kartoti savo skaudžios patirties skirtingoms institucijoms.

Taip pat Vilija paminėjo, kad organizacija „Moterų teisių asociacija“ rengs nuotolinius mokymus seksualinio smurto tema ir pakvietė komisijos narius juose dalyvauti.

NUTARTA. Komisijos nariams dalyvauti organizacijos „Moterų teisių asociacija“ organizuojamuose mokymuose seksualinio smurto tematika.

4. SVARSTYTA. Dėl psichologinės pagalbos galimybių Kauno rajone.

G. Petraitė akcentavo, kad rugsėjo mėnesį minėjome savižudybių prevenciją dieną. Nuo šiol visa informacija apie psichologinės pagalbos gavimo galimybes yra paviešinta bendrame pagalbos įstaigų sąrašė Kauno rajone. Šis sąrašas išsiųstas visoms suinteresuotoms įstaigoms, taip pat paskelbtas viešai, yra prieinamas visiems ir bus nuolat atnaujinamas atsiradus pokyčiams. Čia apibendrinama informacija apie anoniminę pagalbą telefonu bei internetu, taip pat pateikiamos įstaigos, kurios teikia psichologų paslaugas. Sąrašas yra interaktyvus – paspaudus ant kiekvienos įstaigos galima iš karto patekti į jų interneto svetainę ir rasti detalesnę informaciją apie paslaugas bei jų gavimo galimybes.

G. Petraitė informavo, kad spalio 15 dieną, minint Pasaulinę psichikos sveikatos dieną, bus organizuojamas renginys, skirtas psichologinės ir emocinės gerovės stiprinimui, ypatingą dėmesį skiriant jaunimo sveikatai. Į jį kviečiami socialiniai pedagogai, psichologai, visuomenės sveikatos specialistai ir kitų institucijų atstovai, kuriems ši tema yra artima ir aktuali. Renginio metu bus aptariamose galimybės psichikos sveikatos srityje, skaitomi pranešimai, pristatytos įvairios nacionalinės bei projektinės iniciatyvos, veikiančios su savo ambasadoriais tiek ugdymo įstaigose, tiek bendruomenėse.

Pranešimus skaitys visuomenės sveikatos biuro direktoriai, pedagogai ir psichologai. Taip pat bus pristatyta mobiliojo jaunimo centro veikla, Vaikų linijos veikla, kur koordinatoriai supažindins

su teikiamomis paslaugomis ir praktiniais pastebėjimais. Dalyviai turės galimybę išgirsti pristatymus apie sensorinius kambarius ir muzikos terapiją.

Renginio programa jau pradėta derinti, registracija atidaryta, todėl kviečiame nepraleisti progos užsiregistruoti. Svarbu, kad informacija apie pagalbos galimybes būtų kuo plačiau viešinama, kad kuo daugiau žmonių galėtų pasinaudoti jiems reikalinga pagalba.

NUTARTA. Komisijos nariams dalyvauti spalio 15 d. organizuojamame renginyje, skirtame Pasaulinei psichikos sveikatos dienai paminėti ir savo įstaigų interneto svetainėse pasidalyti psichologinės pagalbos paslaugų sąrašu.

Komisijos pirmininkė

Rūta Černiauskienė

Komisijos sekretorė

Liana Daukantė